

บทปริทัศน์บทความเรื่อง การพัฒนามาตรฐานคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษา และการวางระบบประเมินภายใน

พงศสิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์

บทความนี้ได้นำเสนอข้อค้นพบที่น่าสนใจของสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษา ผลการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งผลการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งมีการประชาพิจารณ์แล้วพบว่าผู้เข้าประชุมเห็นด้วยกับมาตรฐานวิชาชีพที่พัฒนาขึ้นในระดับค่อนข้างมาก ส่วนผลการทดลองใช้ระบบและคู่มือการประเมินคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นสามารถให้ข้อมูลที่แสดงผลการปฏิบัติงานของครูและผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาในระดับมาก

ผู้เขียนบทความได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยว่า เนื่องจากครูและผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามแนวปฏิรูปการศึกษา แต่มาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่พัฒนาขึ้นก่อนมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ยังมีปัญหาในการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่มีระบบสารสนเทศที่ดีพอ การประเมินคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษายังไม่มีระบบและเครื่องมือที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและผู้บริหารสถานศึกษา จึงสนับสนุนให้วิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพวิชาชีพครูสำหรับการประเมินการปฏิบัติงานของครูและผู้บริหารสถานศึกษาและพัฒนาให้เป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น

ผู้ปริทัศน์เห็นว่าบทความนี้ได้นำเสนอสาระที่ทำให้เห็นความดีเด่นของงานวิจัยเรื่องนี้ได้ดีมาก เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่ตรงกับความจำเป็นเร่งด่วนของการปฏิรูปการศึกษาตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เน้นการพัฒนาระบบการประเมินที่นำไปสู่การพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

เรื่องที่ผู้ปฏิศน์มีความประทับใจและชื่นชมเป็นพิเศษคือ วิธีวิทยาการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบ “การวิจัยและพัฒนา” หรือ R & D (Research and development) และแบบ “การวิจัยเชิงประเมิน” (Evaluation research) ที่อิงแนวคิดแบบเสริมพลัง ในด้านเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นก็มีการใช้เทคนิคของการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กัน ทำให้ผลการวิจัยมีความหนักแน่นมาก นับว่าเป็นตัวอย่างของนวัตกรรมการวิจัย และเป็นกรวิจัยที่มีส่วนสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ให้แก่ศาสตร์ของวิธีวิทยาการวิจัย

อย่างไรก็ตามผู้ปฏิศน์มีข้อสังเกตที่สำคัญเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ให้สอดคล้องกับกระบวนทัศน์ใหม่ของวิชาชีพครูและการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อสังเกตเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพ มาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิทยฐานะ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 53 ว่า ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นคำว่ามาตรฐานวิชาชีพจึงเป็นมาตรฐานคุณภาพของผู้ที่จะเข้าสู่วิชาชีพ และองค์กรวิชาชีพจะต้องเป็นผู้กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการออกและเพิกถอนใบอนุญาต รวมทั้งการพัฒนาครูและ ผู้บริหารสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้ได้มาตรฐานหรือสูงกว่ามาตรฐานในฐานะองค์กรวิชาชีพ⁽¹⁾ ดังนั้น ผู้ปฏิศน์เห็นด้วยกับผู้วิจัยที่เสนอแนะไว้ว่า ไม่ควรนำมาตรฐานวิชาชีพไปใช้ในการพิจารณาเลื่อนวิทยฐานะครู แต่ควรนำไปใช้ในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพมากกว่า ผลงานวิจัยนี้จึงเป็นงานวิจัยที่ครูสภา ซึ่งเป็นองค์กรวิชาชีพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากกว่าที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนเงินทุนวิจัย) จะนำไปใช้เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูที่จะเปลี่ยนเป็นสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 54 เป็น

⁽¹⁾ ตามบทบัญญัติของมาตรานี้ รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้ครูสภาเป็นองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาแล้ว

องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษาของรัฐทั้งระดับสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (กำลังพิจารณาในรัฐสภา) โดยจะต้องกำหนดมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะครูและบุคลากรทางการศึกษา (รวมผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์) ซึ่งสำนักงานปฏิรูปการศึกษาได้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาข้อเสนอเกี่ยวกับมาตรฐานตำแหน่งและวิทยฐานะของครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา เผยแพร่แล้วตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2545 สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา น่าจะศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อนำไปใช้ในการประเมินเพื่อบรรจุบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง รวมทั้งการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะหรือพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของรัฐในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคลทางการศึกษาของรัฐ

มาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นมาตรฐานที่องค์กรวิชาชีพกำหนดสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษาทั้งปวง (รวมของรัฐและเอกชน) ต้องใช้ในการเข้าสู่วิชาชีพ ผู้ที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานวิชาชีพเท่านั้นที่สมควรเข้าสู่วิชาชีพโดยการได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เมื่อเข้าสู่วิชาชีพแล้ว จะมีระบบการประเมินเพื่อตรวจสอบมิให้ผู้รักษามาตรฐานไม่ได้ยังคงอยู่ในวิชาชีพ มีการประเมินเพื่อพัฒนาหรือยกระดับมาตรฐานวิชาชีพหรือประเมินเพื่อต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การกำหนดให้มีการต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ จึงเป็นมาตรการที่สำคัญของการรักษามาตรฐานวิชาชีพ

ส่วนมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะที่องค์กรกลางบริหารงานบุคคลทางการศึกษาของรัฐกำหนด เป็นมาตรฐานการเข้าสู่ตำแหน่งงานราชการเท่านั้น ผู้ที่ประสงค์จะเข้ารับราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานตำแหน่ง ส่วนผู้ที่จะเลื่อนวิทยฐานะต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานวิทยฐานะ สำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน อาจใช้มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของรัฐโดยอนุโลมหรือกำหนดขึ้นเองก็ได้ แต่ต้องไม่ขัดกับมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่องค์กรวิชาชีพครูฯ กำหนด

นอกจากนี้การกำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจะมีการกำหนดเงินเดือน เงินวิทยฐานะและเงินประจำตำแหน่งด้วย โดยหลักการแล้วการกำหนดระบบเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการและสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับอื่นของภาครัฐ จะไม่บังคับสำหรับภาคเอกชน ภาคเอกชนจะใช้ระบบเดียวกับภาครัฐ หรือให้มากกว่าก็ได้เพื่อประโยชน์ในการแข่งขัน

2. ข้อสังเกตเกี่ยวกับองค์ประกอบของมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษา

การกำหนดให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาใช้มาตรฐานวิชาชีพพร้อมกัน โดยแบ่งเป็น 3 ชุด 9 มาตรฐาน ประกอบด้วยชุดลักษณะพื้นฐาน 5 มาตรฐาน ชุดสมรรถภาพทางวิชาชีพ 3 มาตรฐาน และชุดรู้รักพัฒนา 1 มาตรฐาน ด้วยเหตุผลว่าครูและผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในวิชาชีพเดียวกันนั้น ผู้ปรัทัศน์มีข้อสังเกตดังนี้

2.1 ครูและผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้มาตรฐานวิชาชีพพร้อมกันหรือแยกกัน

ผู้ปรัทัศน์เห็นว่า ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นนี้อีกครั้งหนึ่ง โดยใช้หลักหรือกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ การออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบ วิชาชีพ การกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐาน รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และข้อเสนอของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา กล่าวคือ สำนักงานปฏิรูปการศึกษาได้เสนอให้มีใบอนุญาตประกอบ วิชาชีพ 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ประเภทสอง เป็นใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา และกำหนดให้ต่ออายุทุก 5 ปี เพื่อให้มีการพัฒนาตนเองอยู่ ต่อเนื่อง

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครุนั้นในระยะแรกจะออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ทั่วไป ผู้ที่จะเป็นครูและศึกษานิเทศก์จะต้องมีใบอนุญาตครูประกอบวิชาชีพ ในอนาคตอาจพิจารณา ให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูเฉพาะสาขาวิชาได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ส่วน ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษาจะออกให้ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และ ผู้บริหาร การศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา ในอนาคตสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาอาจกำหนดให้มี การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษาประเภทอื่นเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ยังได้กำหนดว่าผู้ที่จะขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษาจะต้องมี ใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพครูก่อน ส่วนการขอต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพนั้น ได้กำหนดว่าคุณสมบัติของ ผู้ขอต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และผู้ขอต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษาจะ ต้องเป็น ผู้ปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู และวิชาชีพบริหารการศึกษาตามลำดับ โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพตามสาขาวิชาชีพ 2 คณะ คือ คณะกรรมการมาตรฐาน วิชาชีพครู และคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพบริหารการศึกษา

เมื่อพิจารณาหลักการและกรอบแนวคิดตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และข้อเสนอของสำนักงานปฏิรูปการศึกษาแล้ว จะเห็นชัดเจนว่ามาตรฐาน วิชาชีพครูและมาตรฐานวิชาชีพบริหารการศึกษาควรแยกกันเพื่อให้สัมพันธ์กับการมีใบอนุญาต 2

ประเภทดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

2.2 องค์ประกอบของมาตรฐานวิชาชีพควรมีความโดดเด่นจำง่าย

ผู้ปริทัศน์สนับสนุนหลักคิดที่ว่ามาตรฐานวิชาชีพต้องมีจำนวนไม่มากแต่ครอบคลุมต้องมีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนประเมินง่าย และใช้ในการประเมินเพื่อพัฒนาตนเองได้ แต่ควรต้องมีลักษณะโดดเด่นและจำง่าย ผู้ปริทัศน์เคยมีความประทับใจมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดโดยคุรุสภา เมื่อปี 2533 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ รอบรู้ สอนดี มีคุณธรรมจรรยาบรรณ และมุ่งมั่นพัฒนา ซึ่งใกล้เคียงกับมาตรฐานวิชาชีพครูที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ที่แบ่งเป็น 3 ชุด 9 มาตรฐาน คือ ชุดที่ 1 ลักษณะพื้นฐานมี 5 มาตรฐาน ชุดที่ 2 สมรรถภาพทางวิชาชีพมี 3 มาตรฐาน และชุดที่ 3 รู้รักพัฒนามี 1 มาตรฐาน ผู้ปริทัศน์เห็นว่าควรจะต้องจัดกลุ่มมาตรฐานวิชาชีพครูและตั้งชื่อใหม่ให้โดดเด่นน่าสนใจและจำง่ายมากขึ้น อาจคิดใหม่เป็น 4 ด้าน แต่ละด้านมี 3 มาตรฐาน รวม 12 มาตรฐานดังนี้

องค์ประกอบ มาตรฐานวิชาชีพครู	มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้ *
1. รอบรู้	1. ความรู้ดี 2. ทักษะดี 3. วิสัยทัศน์กว้างไกล	1.1..... 1.2..... 1.3.....
2. สอนดี	4. ศรัทธาในวิชาชีพและวิธีการแห่งปัญญา 5. มีสมรรถนะสูงในการบริหารจัดการห้องเรียน 6. มีสมรรถนะสูงในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล	
3. มีคุณธรรม จรรยาบรรณ	7. มีคุณธรรมจรรยาบรรณต่อนักเรียน 8. มีคุณธรรมจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 9. มีคุณธรรมจรรยาบรรณต่อสังคม	
4. มุ่งมั่นพัฒนา	10. มีการพัฒนาสุขภาพและวิชาการตนเอง 11. มีการพัฒนานักเรียนและโรงเรียน 12. มีการพัฒนาวิชาชีพ ชุมชน และสังคม	

* ต้องพัฒนาตัวบ่งชี้ให้ชัดเจนและง่ายต่อการประเมินต่อไป

ส่วนมาตรฐานวิชาชีพบริหารการศึกษาอาจจัดใหม่เป็น 4 ด้าน 12 มาตรฐาน เช่นเดียวกัน
ดังนี้

องค์ประกอบ มาตรฐานวิชาชีพครู	มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้ *
1. มีภาวะผู้นำ	1. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล	1.1.....
	2. มีทักษะในการสื่อสาร	1.2.....
	3. มีความสามารถในการนำทีมงาน	
2. สอนดี	4. ครุฑาในวิชาชีพและการบริหารแบบมีส่วนร่วม	
	5. มีสมรรถนะสูงในการบริหารจัดการการศึกษา	
	6. มีสมรรถนะสูงในการบริหารคุณภาพ	
3. มีคุณธรรม จรรยาบรรณ	7. มีคุณธรรมจรรยาบรรณต่อนักเรียน	
	8. มีคุณธรรมจรรยาบรรณต่อครูและวิชาชีพ	
	9. มีคุณธรรมจรรยาบรรณต่อสังคม	
4. มุ่งมั่นพัฒนา	10. มีการพัฒนาสุขภาพและวิชาการตนเอง	
	11. มีการพัฒนานักเรียนและโรงเรียน	
	12. มีการพัฒนาวิชาชีพ ชุมชน และสังคม	

* ต้องพัฒนาตัวบ่งชี้ให้ชัดเจนและง่ายต่อการประเมินต่อไป

กล่าวโดยสรุป บทความวิจัยเรื่องนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปฏิรูปวิชาชีพครูและวิชาชีพบริหารการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาให้มีความสามารถในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สร้างนวัตกรรมในแง่วิธียุทธศาสตร์การวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยแบบ “การวิจัยและพัฒนา” หรือ Research and development หรือ R & D (ซึ่งนิยมใช้กันมากในทางวิทยาศาสตร์และธุรกิจ อุตสาหกรรม แต่มีน้อยมากในวงการการศึกษา) และแบบ “การวิจัยเชิงประเมิน” ที่อิงแนวคิดแบบเสริมพลัง ที่สำคัญคือ มีการพัฒนาระบบประเมินคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่นำไปใช้ได้จริง อย่างไรก็ตามผู้บริทัศน์มีข้อสังเกต 2 ข้อ คือ (1) ข้อสังเกตเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพ มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะว่าเห็นด้วยกับผู้วิจัยที่ควรใช้มาตรฐานวิชาชีพในการประเมินเพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะและเงินเดือนนั้น ควรประเมินมาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิทยฐานะ (2) ข้อสังเกตเกี่ยวกับองค์ประกอบของมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษาว่า ควรมีการศึกษาวิเคราะห์หรืออย่าง

ลึกซึ่งตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเสนอว่าควรกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ 2 ประเภท คือ **มาตรฐานวิชาชีพครู** และ**มาตรฐานวิชาชีพบริหารการศึกษา** และควรมีการปรับปรุงองค์ประกอบให้มีลักษณะโดดเด่นยิ่งขึ้นโดยมีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน วัดประเมินผลง่าย **มาตรฐานวิชาชีพครู**อาจประกอบด้วย 4 ด้าน คือ **รอบรู้ สอนดี มีคุณธรรมจรรยาบรรณ และมุ่งมั่นพัฒนา** แต่ละด้านประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ข้อ รวม 12 ข้อ ส่วน**มาตรฐานวิชาชีพบริหารการศึกษา** อาจประกอบด้วย 4 ด้าน คือ **มีภาวะผู้นำ บริหารดี มีคุณธรรมจรรยาบรรณ และมุ่งมั่นพัฒนา** แต่ละด้านประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ข้อ รวม 12 ข้อเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542** แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร.
- คุรุสภา. **เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537**. (2537). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). **ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องเสนอสถิติต่อรัฐสภาเพื่อตราขึ้นบังคับใช้**. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของครูศึกษานิเทศน์ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร.
- Conroy, J. Patrick. (2000). **Intellectual Leadership in Education**. Boston: Kluwer Academic Pub.

